10. Afghan Government Could Collapse Six Months after U.S. Withdrawal, New Intelligence Assessment Says. *Wall Street Journal*. 2021 (Last accessed: 23.09.2022).
11. U.S. Expects Kyiv's Fall in Days, Ukraine Source Warns of Encirclement. *Newsweek.* 2022. URL: https://cutt.ly/kGqbVeP (Last accessed: 23.09.2022).
12. Fact Sheet: U.S. Security Cooperation with Ukraine / U.S. Department of State. URL: https://cutt.ly/3VmY8pH (Last accessed: 23.09.2022).
13. US Should Have Done the Work 'Months Ago' to Prevent Russia-Ukraine War: Pompeo. *Fox News.* 2022. URL: https://cutt.ly/PGqJp4e (Last accessed: 23.09.2022).

УДК [327.82+341.7]:94(075)

ГУМОР У ДИПЛОМАТІЇ XXI СТ.

Л. О. Мартинюк, І. Г. Паніна

Анотація. Стаття присвячена дослідженню ролі гумору в сучасній політиці та дипломатії. Авторка наголошує, що гумор є не від'ємним елементом сучасного дипломата, який допомагає налагодити контакт зі своїми колегами. У статті розглядається зв'язок гумору та дипломатії як одного з інструментів зовнішньої політики країни. Характеризуються функції гумору та наводяться приклади дипломатів, які вдало використовували гумор у своїй діяльності, зокрема кейс В. Зеленського.

Ключові слова: гумор, гумор у дипломатії, функції гумору, дипломати-гумористи, В. Зеленський.

Вступ. Більшість сучасних держав світу мають демократичний устрій. Менше 40 % населення проживає у країнах, які відповідно до Індексу демократії вважаються «невільними». Ліберальні цінності і свободи є нормою для понад 100 держав світу, а гумор у відносинах між державами – звичним інструментом. Гумор у політиці й дипломатії не є новим явищем. З історичних джерел відома велика кількість курйозних історій про правителів і веселі сюжети. Важливо зазначити, що, за даними різних психологічних досліджень, саме гумор краще запам'ятовується та сприймається аудиторією, ніж новини та різного роду промови. За допомогою гумору лідери держав, представники владних кіл і дипломати можуть просувати цілі й інтереси країни, відсувати критику, формулювати або завуальовувати проблемні питання, поширювати свій вплив або протистояти політичному дискурсу [1]. Гумор є важливим чинником у переговорних процесах, але лише тоді, коли його використовують доцільно

Тему гумору в дипломатії у дослідженнях розглядають багато науковців, серед яких В. Самохіна, К. Ластовка, В. Самойленко [2]. Теоретичні аспекти співвідношення гумору і політики розкривають у своїх роботах А. Дмітрієв, І. Омельчук, Д. Інгенхоф, С. Клейн [3]. Українські дослідники меншою мірою присвятили цій темі увагу, проте є дослідження, які опосередковано пов'язані з роллю гумору в сучасних міжнародних відносинах. На погляд автора, в період важких криз, як-от повномасштабна агресія РФ проти України або пандемія COVID-19, важливо зберігати хороші відносини між партнерськими державами і шукати нових союзників, а гумор може в цьому допомогти. Відповідно, метою цієї статті є дослідити, яку роль відіграє гумор в дипломатії XXI ст. і продемонструвати на прикладі України, як це працює.

Основна частина. За словами В. Самойленка, гумор є безцінною якістю дипломата [2]. Використання гумору є важливим бонусом у дипломатії, оскільки не кожному політику та дипломату притаманна здібність влучно та доречно використати жарт у певній ситуації. Гумор є сильною зброєю політики, але лише у певних ситуаціях та конкретних моментах він здатний покращити переговорний процес та розрядити обстановку, роблячи її комфортнішою. Проте не є винятковими ситуації, коли гумор виглядає недоречним і причиною цьому може бути неправильно розтлумачений жарт або ж різкість його наповнення. Наслідком такої необережності може бути образа зі сторони певної людини, самоприниження або навіть втрата власної репутації, оскільки заявивши себе жартівником, існує ризик втрати серйозного ставлення до своєї особистості з боку іноземних колег. До прикладу можна навести промову Б. Джонсона на різдвяній вечірці Міністерства закордонних справ у 2017 році, яка називалася «Що я впишу в свою різдвяну телеграму?» і містила кілька жартів, проте мало змісту, що негативно вплинуло на імідж політика.

Основними цілями гумору є викликання сміху та комунікативних аспектів, які можуть бути як позитивними і дарувати радість, так і негативними та принижувати гідність [4; 116]. На погляд А. Дмітрієва, функціонування гумору в дипломатії є проявом інтересу аудиторії до політики, новин та власне представника жарту [5]. Гумор – це явище багатогранне, функції якого можна визначити, як:

– ідентифікаційна;
– захисна;
– інформаційна;
– нівелююча;
– демократизаційна;
– суспільно-політична.

В. Самойленко зазначає, що використання гумору працюватиме на користь жартівника за певних умов, а саме:

– жарти завжди мають іти «від серця», вони повинні бути неочікуваними або хоча б здаватися такими, а не заздалегідь прописаними на листочку; якщо політик читатиме жарт, а не розповідатиме, він знецінить сказане одразу;

– важливо, щоб саме Ви в цей час були центром уваги, щоб усі Вас почули та могли оцінити жарт;

– інколи варто поставити себе на місце героя вашого жарту, тоді всі обов'язково оцінять Ваш гумор;

– не зважаючи ні на що, жарт завжди має бути лаконічним;

– ніколи не потрібно завчасно вибачатися за жарт, якщо виникає таке відчуття, краще промовчати, ніж щось сказати [2; 39].

Варто зазначити, що умови досить добре охарактеризовані та корисні для застосування, оскільки сформовані, виходячи з практики та аналізу.

Найчастіше гумор використовується у вступній частині промови політичного діяча, щоб з самого початку налагодити зв'язок з аудиторією, і кілька разів під час подальшого виступу для того, щоб підтримувати зв'язок зі слухачами, встановлену з ними довіру й емоційний контакт, а також коментувати певні моменти. Не дивлячись на те, що використовувати гумор у політиці досить ризиковано, однак є низка політиків, які полюбляють шуткувати. Найвідомішими такими політиками є Б. Джонсон, Б. Обама, В. Зеленський, Д. Кулеба, В. Чуркіна, А. Громико і навіть В. Путін.

Гумор має дуже суб'єктивний характер і не завжди буває оцінений аудиторією. Жарти Б. Обами та А. Громико були досить стриманими, дотепними та іронічними. Своєю чергою жарти Б. Джонсона трішки різнилися, оскільки йому притаманний тонкий британський гумор, який не завжди розуміють представники інших країн. Щодо почуття гумору В. Чуркіна, С. Лаврова та В. Путіна важко щось сказати, оскільки їхні жарти дуже специфічні. Вони могли переходити на особистості або ображати країну загалом, такі вчинки нерідко викликали відразу до них, як до політиків, з боку людей. З початку російсько-української війни усі промови В. Путіна були спрямовані на погрози та залякування, жартів у них не спостерігалося. Проте перед початком війни на пресконференції з Е. Макроном В. Путін наголосив, що Україна повинна повністю дотримуватися Мінських угод, попри небажання. Виходячи з цього, президент РФ звернувся до В. Зеленського з таким собі жартом: «Подобається, не подобається – терпи, моя красуне», – таке звернення неабияк обурило публіку, оскільки нагадувало рядки з пісні одного з радянських панк-гуртів, в якій йшлося про згвалтування. В. Зеленський досить спокійно відреагував на таке неподобство, сказавши, що Україна і справді красуня, а терпіння назвав мудрістю [6].

Варто зазначити, що міністр закордонних справ України Д. Кулеба використовує хороший тип гумору, в загальному відповідаючи на коментарі. Наприклад, нещодавно міністр був запрошений на The Late Show with Stephen Colbert, де разом із ведучим обговорював російсько-українську війну. Під час телешоу С. Кольбер згадував промову В. Путіна про можливе використання ядерної зброї та наголошував, що він не блефує. На що Д. Кулеба відповів, що

Путін насправді і є таким (блефом), чим змусив сміятися весь зал [7]. Жарт був витончений і своєчасний.

Продовжуючи думку про українських дипломатів, які полюбляють гумор, варто розглянути кейс Президента України В. Зеленського. До того як він висловив бажання балотуватися в президенти, В. Зеленський побудував успішну кар'єру гумориста. На початку його каденції частина населення сумнівалася в серйозності В. Зеленського через його довгий шлях коміка, проте зараз ситуація змінилася на протилежну.

Ситуація з президенством Зеленського має досить цікаву історію, оскільки за кілька років до обрання на посаду він взяв участь у зйомці серіалу «Слуга народу», який знімала «Студія Квартал-95». Володимир Олександрович грав роль учителя, а згодом президента з народу, який не має досвіду в політиці, показуючи, що ера олігархів закінчилася. Відомо, що «Студія Квартал-95» не є аполітичною організацією, у виступах її акторів часто можна почути висміювання конкретних політичних осіб, організацій і країн [8]. Причому гумор не завжди є тонким, а жарти – виваженими.

Відомий експерт Ігор Жовка зазначає, що гумор у дипломатії є ключовою зброєю нашого президента на міжнародній арені, яку він уміло використовує, оскільки має до цього неабиякий талант [9]. Прихильники президента стверджують, що гумор, є важливим політичним інструментом, даром та ознакою інтелекту [10].

На першій своїй Мюнхенській конференції з безпеки В. Зеленський весь час жартував, тому його хотіли усі послухати, а ті, хто вже не поміщався в залу, в якій виступав Президент, були невдоволені. У відповідь на питання ведучої Аманпур, чому він не змінює великі навушники на один непомітний у вухо, Зеленський відповів, що слухає музику [11], що викликало посмішки, але й могло бути розцінене як поверховість або непрофесіоналізм. Конференція, проте, вийшла живою, жвавою, позитивною та щирою. Зеленському вдалося схилити аудиторію на свій бік, жодної критики він не отримав.

Варто також згадати випадок, коли 5 березня 2022 року В. Зеленський звертався до українського суспільства та після закінченню промови повернув мікрофон, щоб показати, що він справжній. Цей вчинок розсмішив українську та іноземну громаду, і в цей час зросла довіра до президента. Люди коментували, що Зеленський зробив тонкий троллінг В. Путіна, оскільки за кілька днів до цього президент РФ опублікував змонтовану відеозустріч із жінками льотного складу російських авіакомпаній. Дивлячись на відео, усі зрозуміли, що зустріч фальшива, а відео змонтували, накладаючи зображення на зображення, через що мікрофон, який був прикріплений до столу, часто зникав [12]. Фактично, з 24 лютого 2022 року з гумориста та звичайного президента В. Зеленський перетворився на більш серйозного політика і дипломата, став переконливим лідером своєї країни, який висловив гнів українського народу та його непокірність агресії Росії.

Висновки. Отже, варто зробити висновок, що гумор у дипломатії є одним із важливих каналів представлення політичної ситуації в країнах. У XXI столітті він репрезентований у багатьох інформаційних просторах. Гумор має свої ризики у разі неправильного використання, проте, не зважаючи на це, зазвичай позитивно впливає на переговорний процес та є важливим інструментом дипломатії. Вже пройшли ті роки, коли гумор у політиці трактувався як дурний тон, надалі все більше дипломатів використовують жарти у своїх промовах. Одним із прикладів залишається Президент України, якому вдається вміло використовувати своє минуле гумориста на міжнародній арені.

Abstract. The article is devoted to the study of the role of humor in modern politics and diplomacy. The author emphasizes that humor is an indispensable element of a modern diplomat, which helps to establish contact with his colleagues. The article examines the connection between humor and diplomacy as one of the tools of the country's foreign policy. The functions of humor are characterized and examples of diplomats who successfully used humor in their activities are given, in particular the case of V. Zelenskyi.

Key words: humor, humor in diplomacy, functions of humor, humorist diplomats, V. Zelenskyi.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Chernobrov D. No laughing matter? How states use humour in public diplomacy. *LSE*. 2021. URL: https://cutt.ly/uNwfQca
2. Самойленко В. Чувство юмора – бесценное качество дипломата. *Полезный опыт.* 2016. С. 37–40. URL: https://mgimo.ru/upload/iblock/72a/Юмор-Нефть%20и%20жизнь.pdf
3. Klein S., Ingenhoff D. A Political Leader's Image in Public Diplomacy and Nation Branding: The Impact of Competence, Charisma, Integrity, and Gender. *International Journal of Communication.* 2018. Vol. 12. URL: https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/8186
4. Самохіна В. О., Ластовка К. І. Гумор у політиці (на матеріалі промов Б. Обами). 2010. URL: https://cutt.ly/VNwf89E
5. Дмитриев А. В. Социология юмора: Очерки. Москва: Наука, 1996. 214 с.
6. Жарт про зґвалтування не те, що треба терпіти: Білий дім про «терпи, красуне» від Путіна. *BBC News Ukraine.* 2022. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-60329941
7. «We Know How To Win. And We Will» / Dmytro Kuleba, Minister Of Foreign Affairs, Ukraine. *The Late Show with Stephen Colbert.* 2022. URL: https://www.youtube.com/watch?v=PjUHY2XgIxE
8. Volodymyr Zelensky: Comedy and Politics. *Geohistory.* 2019. URL: https://geohistory.today/volodymyr-zelensky-comedy-politics/
9. Гумор став «сильним інструментом» Зеленського на світовій арені ОПУ. *Mind.* 2020. URL: https://cutt.ly/NNwhhHb
10. Сидренко С. Рік Зе-дипломатії: що отримала і що втратила зовнішня політика України за нового президента. *Європейська правда.* 2020. URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/05/20/7110114/
11. Гончаренко Р. Дебют Зеленського в Мюнхені: прийшов, побачив, розсмішив. *Made for minds.* 2020. URL: https://cutt.ly/oNwhZ9P
12. Стасюк І. Зеленський потролив Путіна з фейковим мікрофоном. *Хмарочос*. 2022. URL: https://cutt.ly/6Nwjucw

УДК 94(477):070:327

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ПУТІНСЬКІЙ СТАТТІ 2021 РОКУ: ПЕРСОНАЛЬНІ МАРЕННЯ ЧИ УСТАЛЕНІ НАРАТИВИ?

Ю. Д. Паламарчук, К. І. Мєлєкєсцев

Анотація. Це дослідження зосереджено на аналізі статті В. Путіна «Про історичну єдність росіян і українців», з визначенням того, які з її змістів є характерним для ширшої московської політики пам'яті, а які розкривають особисті пустощі диктатора. Порівнюючи меседжі глави Кремля з тими, які використані в авторській статті, опублікованій на російськомовній версії RT, можливо припустити, що диктатор підтримує пропаганду щодо української історії, яка вже відповідає «популярному зображенню історії», що вже існувало в московській суспільній свідомості. Проте більш примітними є спроби Кремля охопити іноземну аудиторію, а саме критика західних банків і капіталізму, призначена для лівих і правих радикалів, або додання українського перекладу статті, який якимось чином покликаний переконати українців, що їхня країна не повинна існувати.

Ключові слова: інформаційне протистояння, інформаційна війна, історія України, пропаганда, ЗМІ.

Початок історії української державності датується в історіографії від 882 р. – легендарного року заснування Русі; інші стверджують, що початок сучасної української державності слід датувати подіями Української революції 1917–1921 рр. Так чи інакше, протягом тривалої історії боротьби України за державність керівництво московії було зацікавлене в заангажованому трактуванні низки подій, в інформаційних впливах, які б підштовхували людей (серед них і власне українців) до віри в «спільну історію братніх народів», чи навіть в «єдиний російський народ, розділений ворогами». Диктуючи підкореним народам «правильні» трактовки їхньої історії, імперський центр намагався позбутися національних міфів, які б лягли в основи державотворення.

Обговорюючи сучасність, слід зазначити, що у 2021 р., передуючи масштабному вторгненню 2022 р., істеблішмент РФ (навіть особисто кремлівський керманич) та проістеблішментські ЗМІ опублікували низку статей з метою донести до читача «правильну історію» московії та України як її частини. Той факт, що ці статті передували масштабній воєнній кампанії проти України в 2022 р., підкреслює актуальність для московської влади та провладного агітресурсу історичної тематики для обґрунтування сучасних зовнішньополітичних рішень.